

Demokrat Parti İktidarı ve Grev Hakkı

Democratic Party Government and The Right to Strike

Dr. Ali ŞAĞAN *

Özet

Demokrat Parti yöneticileri iktidara gelmeleri halinde demokratik olmayan kanunlarda düzenlemeler yapacaklarını ve demokratik hakların verileceğini sürekli dile getirmişlerdir. Bu haklardan birisi de grev hakkıdır.

14 Mayıs 1950 seçimi faaliyetlerinde aynı vaatler tekrarlanmıştır. Hatta 2 Nisan 1950 tarihinde Kasımpaşa'da konuşan Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar, grev hakkının demokratik hak olduğunu ve demokrasinin olduğu ülkelerdeki gibi toplumsal düzene ve ekonomiye zarar vermeyecek biçimde işçilere grev hakkının verileceğini ifade etmiştir.

Seçimi kazanan Demokrat Parti adına Adnan Menderes 22 Mayıs 1950 tarihinde hükümeti kurmuştur. Hükümet programı 29 Mayıs 1950 tarihinde TBMM'de onaylanmıştır. Bu programda iktisadi ve sosyal düzeni bozmamak şartı ile grev hakkının tanınacağı ifade edilmiştir.

Hükümetin sendikalar ile ilişkilerinde en önemli unsurlardan birini grev hakkı teşkil etmiştir. İktidarın seçim vaatlerinde ve programında yer alan grev hakkı ile ilgili sendikalardan onlarca talep gelmiştir. Grev hakkı ile ilgili 1951 yılında bir tasarı hazırlanmış olmasına ve ilgili bakanların bu hakkın verileceğini yıllarca söylemelerine karşın grev hakkı verilmemiştir. Çalışma bakanları grev hakkının verilmeme nedenini, genellikle iktisadi ve sosyal düzenin bozulabileceğine dayandırmışlardır. Ayrıca, grev hakkı verildiğinde işverene lokavt hakkının da tanınması gerektiği için sendikaların mali gücünün bunu kaldıramayacağını ve işçilerin zor durumda kalacağını iddia etmişlerdir. Bu nedenlerle grev hakkı için acele edilmesini dile getirmişlerdir. İşçiye grev hakkının verilmemesi ile birlikte kanunsuz grevler nedeniyle bazı sendikalarda kapatılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Demokrat Parti, Grev Hakkı, Sendika

* Tarih Öğretmeni

Abstract

Democratic Party executives that the government would make arrangements in case of nondemocratic law and democratic rights be given continuously expressed. One of these rights is the right to strike.

May 14, 1950 same promise was repeated in election activities. 2 April 1950 on Kasımpaşa'da Speaking at the Democratic Party of President Celal Bayar, the right to strike democratic rights and that democracy in countries such as social order and the economy will not harm format workers the right to strike would be given stated.

Choosing the winners on behalf of the Democratic Party of Adnan Menderes government established on 22 May 1950. Government programs have been approved in Parliament on 29 May 1950. About this program on the condition of breaking the economic and social order has been expressed that recognized the right to strike.

The government in its relations with the trade unions the right to strike one of the most important elements formed. Located on the Government's election promises and programs, dozens of union demands regarding the right to strike has come. In 1951, a bill on the right to strike to be prepared and relevant ministers say, despite years of this right will be granted the right to strike was not given. Labour ministers of the right to strike me why, generally deteriorating economic and social order can be relied on. Also, when given the right to strike should be a recognition of the right of employers to lockout the financial power of the trade unions can not remove it and claimed that workers left in the lurch. For these reasons, the right to strike to be expressed in a hurry. The denial of the right to strike of workers along with some trade unions are closed due to the strike illegal.

Keywords: Democratic Party, Right to Strike, Union

Demokrat Parti'nin Grev Hakkı Vaadi

Demokrat Parti yöneticilerinin seçim konuşmalarında ve hükümet programında grev hakkının tanınacağından söz edilmiştir. Demokrat Parti'nin seçim kampanyası 2 Nisan 1950 tarihinde Demokrat Parti Genel Başkanı Celal Bayar, Demokrat Parti İstanbul İl İdare Heyeti ve milletvekillerinin katıldığı Kasımpaşa toplantısı ile başlamıştır. Burada bir konuşma yapan Bayar, işçi meselelerine de değinmiştir. Bayar, Demokrat Parti iktidarında işçilere grev hakkının sosyal ve iktisadi düzeni bozmayacak şekilde verileceğini açıklamıştır.¹

14 Mayıs 1950 seçimlerine katılım oranı yüksek olmuştur. Seçimlere iştirak oranı % 88,88 oranında gerçekleşmiştir. Demokrat Parti kırk beş ilde tam liste

¹ Vakıf, 3 Nisan 1950.

halinde seçimleri kazanmıştır.² Seçim sonuçlarına göre Demokrat Parti dört yüz sekiz; CHP altmış dokuz; Millet Partisi bir milletvekiliği kazanırken dokuz bağımsız milletvekili adayı seçimi kazanmıştır.³ Seçim sonuçların kesinleşince Demokrat Parti hükümeti kurma görevini almıştır.

Adnan Menderes'in başkanlığındaki hükümet programı 29 Mayıs 1950 tarihinde TBMM' de okunmuştur. Programda, iş hayatının, işçi ve işveren ilişkilerinin adalet ilkelerine uygun olarak kanun ile düzenleneceği ve çalışanların yaşam standartlarının ülkenin genel hayat seviyesine çıkarılacağı açıklanmıştır. Grev hakkının demokratik bir hak olduğu ve demokratik ülkelerde olduğu gibi iç düzeni ve iktisadi ahengi bozmayacak şekilde bu hakkın işçilere tanınacağı vurgulanmıştır.⁴

2. Grev Tartışmaları Kanunsuz Grevler ve Bazı Sendikaların Kapatılması

Demokrat Parti tüzüğüne grev hakkını aldığı gibi 3 Haziran 1950 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren hükümet programında sendikalara grev hakkının verileceği açıklanmıştır.

Grev hakkı ile ilgili çalışmalar 1950 yılından itibaren başlamıştır. 30 Mart 1951 tarihine kadar farklı ülkelerin grev hakkı ile ilgili mevzuatları incelemiştir. Fakat hiçbirinin Türkiye'nin yapısına uygun olmadığına karar verilmiştir. Çalışma Bakanlığı işçilerin kısa süreli grev yapması halinde dahi sendikaların mali durumunun yetersiz olduğu gerekçesiyle işçilerin maddi sıkıntılarla karşılaşacağını ileri sürmüştür. Bütün bu düşüncelere rağmen bakanlık Türkiye'nin bünyesine uygun grev hakkı tasarısının hazırlanmasına karar vermiştir. Hazırlanması düşünülen grev hakkı tasarısında toplum hizmeti veren işçilere bu hakkın verilmeyeceği belirtilmiştir.⁵

On bir ay kadar grev hakkı ile ilgili çalışma yürüten Çalışma Bakanlığı çalışmalarını 3 Mayıs 1951 tarihinde tamamlamıştır. Bakanlık hazırladığı tasarıyı görüşleri alınmak üzere diğer bakanlıklara gönderme kararı almıştır. Tasarıda toplum hizmeti gören ve iktisadi düzen ile ilgili işletmelerde ve kurumlarda çalışanların grev yapamayacağı ifade edilmiştir. Grevin genel ekonomik düzeni bozmayacak biçimde yapılabileceği tasarıda yer alan diğer önemli bir husus olmuştur. Tasarı-

² 14 Mayıs 1950 Milletvekiliği Seçimi'nde Demokrat Parti'nin seçimleri hangi illerde tam liste halinde kazandığı ile ilgili bilgi için bkz. Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Hayatında Demokrat Parti (1946-1960)*, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2004, s. 170171.

³ Seçim sistemi nedeniyle sonuçlarla ilgili rakamlar kaynaklarda farklı verilmiştir. Çünkü bir milletvekili adayı birden fazla seçim bölgesinde seçimlere katılabilmiş; seçmenler ise birden fazla adaya oy verebilmiştir. Bu durumda seçimlerde oy veren kişi sayısında, partilerin aldıkları oy toplamında seçim sonuçlarıyla ilgili rakamlarda karışıklıklar olmuştur. Seçim sistemi ve sonuçların rakamsal yorumu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Demirel, "50. Yıldönümünde 1950 Seçimleri", *Tarih ve Toplum Dergisi*, C. 33, S. 197, İstanbul, 2000, s. 293297.

⁴ *Resmi Gazete*, 3 Haziran 1950. , s. 18581.

⁵ *Vakit*, 31 Mart 1951.

nın Demokrat Parti Meclis Gurubu'nda konuşulup onaylandıktan sonra TBMM'ye sunulacağı açıklanmıştır.⁶

27 Haziran 1951 tarihinde hazırlanan elli altı maddelik grev ve lokavt hakkı ile ilgili tasarı Çalışma Bakanlığı tarafından diğer bakanlıklara gönderilmiştir. Tasarının on iki maddesi grev hakkı ile ilgili olup güvenlik, sağlık, taşımacılık, iletişim, enerji, su işleri ve itfaiye gibi amme (toplum) hizmeti veren alanlarda çalışanlara grev hakkı verilmeyeceği ifade edilmiştir.⁷ Grev hakkı ile ilgili çalışmaların yapıldığı bu süreçte ilk kanunsuz grev yapılmıştır.

21 Mart 1952 tarihinde Ankara'da taksi ve dolmuş şoförlerinin büyük bir bölümü Ulus Meydanı'nda başlattıkları grev ve mitingde ellerinde bayraklar ve Atatürk posterleri ile Ankara Belediyesi önüne daha sonra eski halkevi binasının önüne gelmişlerdir. Yaptıkları açıklamada belediyenin aldığı kararla birlikte beş yüz yetmiş adet dolmuşçunun işini kaybedeceği ifade edilmiştir. Ayrıca, plaka harçlarının on beş liraya çıkarıldığını ve dolmuşlara taksimetre takılma kararı alındığını ileri sürmüşlerdir. Bu nedenlerle bu eylemi gerçekleştirdiklerini dile getirmişlerdir. İzinsiz gerçekleşen bu olay nedeniyle polis eylemcilere müdahale etmiştir. Şoförlere beş kişilik bir heyet seçerek ilgililerle görüşülmesi teklif edilmiştir. Belediye başkan yardımcısı da şoförlere dağılmalarını söylemiştir. Seçilen heyet Atatürk'ün muvakkat kabrine çelenk koyarak dağılmaya başlamışlardır. Fakat bazı şoförler greve katılmayan dolmuş ve taksilerin önünü kesmiştir. Bu şoförleri tehdit etmişler, bazı şoförler ise araçlarını herhangi bir cadde veya sokağa yatay biçimde park ederek trafiğin akışını engellemişlerdir. Hatta bu şoförlerin çalışan taksi ve dolmuşların camlarını kırdıkları ve tekerleklerini patlattıkları ileri sürülmüştür. Polis olaylara müdahale etmiş ve olayların büyümesini önlemiştir. Kanuna aykırı hareket eden bazı şoförler hakkında Türk Ceza Kanunu'nun iki yüz altmış birinci maddesine göre soruşturma açılmıştır. İzinsiz grev ve mitingte teşebbüs eden on beş kişi hakkında tahkikat açılmıştır.⁸

Haklarında soruşturma açılanların 22 Mart 1952 tarihinde Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanması başlamıştır. Sanıklardan yirmi kişi Tecemmuat Kanunu'na aykırı harekete teşvik, arkadaşlarının çalışmasına engel olmak ve trafiğin akışını engellemekten tutuklanmıştır. Tutuklananlar arasında Şoförler Cemiyeti eski Başkanı Recep Dengin de yer almıştır.⁹ 26 Mart 1952 tarihinde ifade veren tutuklu şoförler olaylarla ilgileri olmadığını söylemişler ve avukatları tahliyelerini talep etmiştir. Savcı ise Türk Ceza Kanunu'nun ilgi maddesine göre beraat talebinin reddini istemiştir. Mahkeme sekiz kişinin tutukluğunun devamına karar vermiştir.¹⁰

⁶ *En Son Dakika*, 3 Mayıs 1951.

⁷ *Gece Postası*, 27 Haziran 1951.

⁸ *Hürriyet*, 22 Mart 1952. ; *Akşam*, 22 Mart 1952. ; *Ulus*, 22 Mart 1952. ; *Vatan*, 22 Mart 1952.

⁹ Dengin'in daha önce Demokrat Partili iken daha sonra CHP'li olduğu ve tutuklanan altı kişinin Dengin'in arkadaşı olduğu, bu nedenle bu olayı CHP'nin tertiplemediği ileri sürülmüştür. ; *Zafer*, 23 Mart 1952. ; *Vatan*, 23 Mart 1952.

¹⁰ *Ulus*, 27 Mart 1952.

8 Nisan 1952 tarihinde yapılan duruşmada tutuklu bulunan sanıkların tahliyesine karar verilmiştir.¹¹ İlk kanunsuz grev böyle sonuçlanırken grev hakkı tasarısı ile ilgili süreç devam etmiştir.

Bakanlıklara gönderildiği iddia edilen tasarı ile ilgili başka sorunların gündemde yer alması nedeniyle bir sonuç alınamamıştır. Bir süre sonra yeniden gündeme alınan grev hakkı ile ilgili çalışmalar 14 Nisan 1952 tarihinde tamamlanmıştır. Hazırlanan yeni tasarıda amme hizmeti gören yerlerde grev hakkının olmaması koşulu devam ederken seferberlik ve olağanüstü durumlarda hükümete grevleri yasaklama yetkisi verilmiştir.¹² Hazırlanmış ileri sürülen grev hakkı ile ilgili tasarı uzun bir süre gündemde yer almamış ve 1953 yılının başlarında tekrar grev hakkı ile ilgili tartışma ve görüşler gündemde yer almıştır.

Millet Partisi Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller tarafından TBMM Başkanlığı'na grev hakkı ile ilgili bir soru önergesi verilmiştir. Önergede, hükümet programında işçilere grev hakkının tanınacağına vaat edildiği fakat bu konuda henüz neden kanun teklifinin TBMM'ye gelmediği sorulmuştur. Önerge 14 Ocak 1953 tarihinde TBMM'de tartışılmıştır. Bu önergeye cevap veren Çalışma Bakanı Samet Ağaoğlu, programlarında yer alan bir vaadi yerine getirecek olan kurumun partinin meclis grubu olduğunu, grev hakkı gibi hassas olan bir meselenin zamanının tayininin meclis grubuna ait olduğunu ifade etmiştir. Boyacıgiller ise grev sorununun demokrasinin temel direklerinden biri olduğunu, Demokrat Parti'nin muhalefet yıllarında grev hakkının tanınmasını savunduğunu açıklamıştır. Dört buçuk yıldır iş davası peşinde koşan hükümetin grev hakkını vermediğini, dolayısıyla işçiye verdiği sözü yerine getirmediğini söylemiştir. Bu sözler TBMM'de gürültülere neden olmuştur. Boyacıgiller kürsüden inerken Demokrat Parti Yozgat Milletvekili Halil İçöz konuştuklarını gazetende (Millet Gazetesi) yaz demiştir. Bu söz üzerine Boyacıgiller, gazetemde sizin apartmanlarınızı yazıyorum cevabını vermiş ve aralarında kavgaya çıkmıştır.¹³ Grev hakkının TBMM'de tartışılmasından sonrada grev hakkı talepleri devam etmiştir.

Türkiye Tekstil ve Örme Sanayi İşçileri Sendikaları Federasyonu'nun kongresi İstanbul Eminönü Öğrenci Lokali'nde 4 Ağustos 1953 tarihinde başlamış ve 7 Ağustos 1953 tarihinde sona ermiştir. Kongrede konuşma yapan delegeler özellikle grev hakkının tanınması yönünde talepler iletmışlerdir.¹⁴ Grev talepleri ve grev hakkının konuşulması devam etmiştir.

¹¹ *Gece Postası*, 9 Nisan 1952.

¹² *Hürriyet*, 15 Nisan 1952.

¹³ Çalışma Bakanı Samet Ağaoğlu, grev hakkı ile ilgili sözlü soru önergesine cevap verirken yaptığı konuşmada verem hastalığına yatkın olan Zonguldak maden işçilerinin tedavisi için Kızılcahamam'daki orman sarayının sanatoryum yapıldığını, genel sağlık sigortasının uygulanmasına yakında geçileceğini, kaza ve analık sigorta kanununda TBMM'ye gelmek üzere olduğunu, iki yıl içinde işçiler için dört bin işçi evinin yapılmasının kararlaştırıldığını dile getirmiştir. İçöz ile Boyacıgiller arasından yaşanan kavgada İçöz, Boyacıgiller'e tokat oda İçöze tekme atmıştır. *Zaman*, 15 Ocak 1953. ; *Gece Postası*, 15 Ocak 1953. ; *Vatan*, 15 Ocak 1953. ; *Zafer*, 15 Ocak 1953. ; *Dünya*, 15 Ocak 1953.

¹⁴ *Zaman*, 8 Ağustos 1953. ; *Vatan*, 8 Ağustos 1953.

31 Ocak 1954 tarihinde İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde 15 Şubat 1954 tarihinde toplanacak olan çalışma meclisi ile ilgili olarak basın açıklaması yapan Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmén, bir gazetecinin çalışma meclisinde grev konusunun görüşülüp görüşülmeyeceği yönündeki sorusuna cevap vermiştir. Erkmén, grev mevzusuna ayrıca teması gereksiz gördüğünü, grevin hükümetin programında yer aldığını ve uygulanması için hazırlıkların tamamlanmasını beklemek gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca konuşulacak konuların iç içe olması nedeniyle grev hakkının da bahis konusu olabileceğini açıklamıştır.¹⁵ Grev tartışmaları gündemde yer almaya devam etmiş ve işçi sendikalarının toplantılarında grev hakkı talep edilmiştir.

5 Haziran 1954 tarihinde İstanbul Tekstil ve Örme Sanayi İşçileri Sendikası'nın dördüncü Genel Kurul toplantısında söz alan delegeler yaptıkları konuşmalarda ücretlerin düşüklüğünden ve işsizlik sigortasının uygulanmamasından şikayetçi olmuşlar ve özellikle grev hakkının tanınmasını talep etmişlerdir.¹⁶ Grev hakkı talepleri devam ederken kanunsuz grevlerin ikincisi İzmir'de liman işçileri tarafından gerçekleştirilmiştir.

15 Temmuz 1954 tarihinde İzmir'de altı yüz kişiden fazla liman işçisi ücretlerine zam yapılmadığı gerekçesiyle greve başlamıştır. Türkiye'de ilk defa bu boyutta bir grev gerçekleşmiştir. İşçi temsilcileri ile işveren arasında müzakereler yapılmış fakat sonuçsuz kalmıştır. Bu nedenle savcılık Deniz İşçileri Sendikası Başkanı ve işçi temsilcileri hakkında takibata geçmiştir. Greve teşvik etme gerekçesiyle yüze yakın işçinin ifadesi alınmış ve bunlardan yirmisi tutuklanmıştır.¹⁷

Grev 16 Temmuz 1954 tarihinde devam ederken işveren işlerin bir nebze olsun yapılabilmesi için yeni işçiler getirmiştir. Fakat yeni işçilerde ücreti az işi ağır buldukları için işi yarıda bırakmışlardır. İşçi temsilcileri ile ilgili açılan tahkikat devam etmiş ve İzmir İşçi Sendikaları Birliği Başkanı Saim Kaygan, İkinci Başkanı Osman Aktuğ, İzmir Deniz İşçileri Sendikası Başkanı Abdullah Zobu, idare heyetinden Nuri Derviş, Emin Güzel, Enver Balıkcı ile altmış altı kişi gözaltına alınmışlar fakat sorgu hakimliğine sevk edilen bu kişiler ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakılmışlardır. İşveren Osman Gürtan yaptığı açıklamada işçilerin haklarının çığnemediğini ileri sürmüştür.¹⁸

17 Temmuz 1954 tarihinde grev devam ederken İzmir Sulh Ceza Mahkemesi'nin olayın grev olmadığı yönündeki kararına savcılık itiraz etmiştir. İzmir Ağır Ceza Mahkemesi bunu kabul etmiştir. Dava Dördüncü Asliye Ceza Mahkemesi'ne gitmiş bu mahkemede yetkisizlik kararı verince İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'nde duruşma yapılmıştır. Olayın grev olduğuna karar verilerek Deniz İşçileri Sendikası Başkanı Abdullah Zobu, idare heyetinden Nuri Derviş, Alsancak limanı Tahmil ve Tahliye İşçileri Sendikası Başkanı Ahmet Türkkormaz tutuklanmıştır.¹⁹

¹⁵ *Gece Postası*, 31 Ocak 1953. ; *Vatan*, 31 Ocak 1954. ; *Zafer*, 31 Ocak 1954. ; *Hürriyet*, 31 Ocak 1954.

¹⁶ *Vatan*, 6 Haziran 1954.

¹⁷ *Hürriyet*, 16 Temmuz 1954. ; *Vatan*, 16 Temmuz 1954.

¹⁸ *Akşam*, 17 Temmuz 1954. ; *Hürriyet*, 17 Temmuz 1954.

¹⁹ *Vatan*, 18 Temmuz 1954. ; *Hürriyet*, 18 Temmuz 1954.

18 Temmuz 1954 tarihinde işverenin ücretlere zam yapması ile birlikte işçilerin büyük bölümü tekrar işbaşı yapmıştır.²⁰ Olayla ilgili tahkikat devam etmiş ve 20 Temmuz 1954 tarihinde Deniz İşçileri Sendikası binası ve kasası mühürlenmiştir.²¹ Tahkikat genişlemiş ve 22 Temmuz 1954 tarihinde İzmir Körfez Deniz İşçileri Sendikası ile Alsancak Liman Kömür Maden ve Hububat Yükleme İşçileri Sendikası kapatılmıştır.²²

Konu ile ilgili açılan davada 14 Ağustos 1954 tarihinde İzmir İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'nde duruşma başlamış ve elli kişinin ifadesi alınmıştır. İfadeleri alınan işçiler grev yapma isnadını kabul etmemişlerdir.²³ Yargılamaya 26 Ağustos 1954 tarihinde devam edilmiş işçiler işverenin kendilerine düşük ücret ödediğini ve çok ağır koşullarda çalıştıklarını dile getirmişlerdir.²⁴

Grev yaptıkları gerekçesiyle işçiler yargılanırken bakanlar ve milletvekilleri ile işçi hakları ve sorunları üzerine Ankara'da temaslarda bulunan İstanbul İşçi Sendikaları Başkanı Seyfi Demirsoy ve heyeti 31 Ocak 1955 tarihinde bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda grev hakkı tanınmadan işçinin haklarının korunamayacağı ve savunulamayacağı düşüncesi ile grev hakkı tanınana kadar grev kampanyası yapma kararı almıştır.²⁵ Bu yönde açıklamalar devam etmiştir.

20 Şubat 1955 tarihinde İstanbul Sendikalar Birliği'nin Beşiktaş'taki genel merkezinde kırk altı sendikanın idare heyeti ve TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Nazım İnan'ın katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda söz alan sendika yöneticileri işçilerin ağır koşullar altında çalıştığını, ücretlerin düşük olduğunu, sağlık koşullarının iyi olmadığını, sigortasız işçi çalıştırmaların yoğun, çalışma saatlerinin fazla, işten atılmaların olduğunu ve işsizlik sigortasının faaliyete geçmediğini dile getirmişlerdir. Haklarını grev hakkı olmadan arayamayacaklarını ileri sürerek demokratik ülkelerde var olan ve hükümet tarafından sözü verilmiş olan grev hakkının tanınmasına kadar sendikalar birliğinin idare kurulunun ilgili makamlar nezdinde sürekli teşebbüslerde bulunması kararı alınmıştır.²⁶

Bu kampanyaya destekler devam etmiştir. 4 Mart 1955 tarihinde gerçekleşen Ankara Sendikalar Birliği Kongresi'nde grev kampanyasının desteklenmesi kararı alınmıştır.²⁷ 15 Mart 1955 tarihinde TÜRK-İŞ'ten gelen bir yazı üzerine Ege İşçi Sendikaları Birliği İcra Heyeti bir toplantı yaparak grev kampanyasına destek verme kararı almıştır.²⁸

²⁰ *Hürriyet*, 19 Temmuz 1954.

²¹ *Halkçı*, 21 Temmuz 1954.

²² *Vatan*, 23 Temmuz 1954.

²³ *Hürriyet*, 15 Ağustos 1954.

²⁴ *Halkçı*, 27 Ağustos 1954.

²⁵ *Gece Postası*, 1 Şubat 1955.

²⁶ *Tan*, 21 Şubat 1955. ; *Her Gün*, 21 Şubat 1955. ; *Türk Sesi*, 21 Şubat 1955. ; *Son Telgraf*, 21 Şubat 1955.

²⁷ *Gece Postası*, 5 Mart 1955.

²⁸ *Son Telgraf*, 16 Mart 1955.

Sendikalar grev hakkı ile ilgili kampanyayı devam ettirirken Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen 17 Mart 1955 tarihinde Türk Haberler Ajansı'na verdiği beyanatta iş ve sendikalar kanunu üzerinde çalıştıklarını dile getirmiştir. Grev hakkının verilip verilmeyeceği konusunda sorulan soruya bu konuda etütlerin devam ettiğini ve hükümetin programında yer alan bu hususta çalışmalar tamamlandığında kanun tasarısının hükümete sunulacağını açıklamıştır.²⁹ Çalışma Bakanı Erkmen'in açıklamasından sonrada Grev talepleri devam etmiştir.

30 Mayıs 1955 tarihinde gerçekleşen İstanbul Tekstil İşçileri Sendikası Eyüp Şubesi Kongresi'nde alınan karar doğrultusunda Başbakan Adnan Menderes'e ve Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen'e grev hakkının verilmesinin talep edildiği bir telgraf çekilmiştir.³⁰

5 Ağustos 1955 tarihinde gerçekleşen İstanbul İşçi Sendikaları Birliği toplantısına Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen de katılmıştır. İdare heyeti üyesi Celal Beyaz yaptığı konuşmada işçilerin bütün dertlerinin tahakkukunun greve bağlı olduğunu dile getirmiştir. Bunun en doğal hakları olduğunu artık buna sahip olup bu sıkıntıdan kurtulmak istediklerini ifade etmiştir. Bu konuşmaya müdahale eden Erkmen, grev hakkı verilse ve üç gün çalışmasanız bu süre içinde kimi ne ile besleyeceksiniz diye sormuştur. Erkmen bu mesele üzerinde çok iyi çalışıp hazırlanmak gerektiğini belirtmiştir.³¹ Grev hakkı tartışılmaya devam ederken 1955 yılının son günlerinde grev hakkı ile ilgili çalışmaların yapıldığı ileri sürülmüştür.

Bazı gazetelerde 2025 Aralık 1955 tarihlerinde Çalışma Bakanlığının grev hakkı ile ilgili çalışmalar yaptığı ve en kısa zamanda grev hakkı tasarısının TBMM'ye geleceği yönünde haberler yayınlanmıştır.³² Grev hakkı ile ilgili söylentiler devam ederken grev hakkı tartışmalarında sürmüştür.

6 Şubat 1956 tarihinde Çalışma Bakanlığının bütçesinin encümende görüşülmesi sırasında Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan milletvekillerinin iş kanunu, asgari ücret ve grev hakkı konularındaki sorularına cevap vermiştir. Grev hakkının hükümet programında yer aldığını ve işçi için grev hakkını tesis etmenin en başta gelen görev olduğunu söylemiştir. Fakat grevin tesis edilebilmesi için sendikaların mali ve teşkilat bakımından çok güçlü olması gerektiğini dile getirmiştir. Fakat işçilerin sadece %25'nin sendikalara üye olduklarını, ayrıca kalifiye işçilerin sayısının çok olması gerektiği çünkü bu işçiler grev yaptığında yerlerine kalifiye olmayan işçilerin alınabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenlerle grevin işçinin aleyhine döneceğini ileri sürmüştür. İşçilerin grev yaptıkları zaman işçi ücretlerinin artmasının ürünlerin üretim fiyatlarını artıracaklarını iddia etmiştir. Bu durumun ise genel bir fiyat yükselmesine neden olacağını ifade etmiştir. Bu sorunlar çözülmeyen grev hakkının verilmesinin doğru olmayacağını açıklamıştır.³³

²⁹ *Yeni Memleket*, 18 Mart 1955.

³⁰ *Akşam*, 31 Mayıs 1955.

³¹ *Son Telgraf*, 6 Ağustos 1955. ; *Vatan*, 6 Ağustos 1955.

³² *Yeni Memleket*, 21 ve 26 Aralık 1955.

³³ *İstanbul Haber*, 7 Şubat 1956. ; *Cumhuriyet*, 7 Şubat 1956. ; *Yeni Sabah*, 7 Şubat 1956. ; *Yeni Memleket*, 7 Şubat 1956.

Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ın bu açıklamalarına ilk tepki Tekstil ve Örne Sanayi İşçileri Sendikası Başkanı Bahir Ersoy'dan gelmiştir. Ersoy, Tarhan'ın yaptığı konuşmanın kendilerini hayal kırıklığına uğrattığını açıklamıştır. Çünkü grev hakkı sözünün verildiğini dile getirmiştir. Ersoy, Tarhan'ın grev hakkının verilmesi için sendikaların güçlü olmasından söz ettiğini fakat sendikaların güçlenmesi için sendikalara olanakların sunulup sunulmadığından bahsetmediğini vurgulamıştır. Grevin işçi ücretlerini artırarak ürünlerin fiyatlarını yükselteceği konusundaki iddiaya da cevap veren Ersoy, "Fiyatları yükselten sadece işçi ücretleri midir?" diye sormuştur. Milli servetin paylaşımının her gün daha da bozulduğunu ileri sürmüştür. Tarhan'a bunu önlemek için ne tür tedbirler aldıklarını sormuştur.³⁴ Tarhan'ın açıklamalarına tepkiler verilmesi devam etmiştir.

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Grev Komitesi bir tebliğ yayınlarak Tarhan'ın bir süre önce kendilerine grev tasarısının hazırlandığını yazdığını ve yaptığı bu konuşmayı onaylamadıklarını açıklamışlardır. Gemi Adamları Sendikası Başkanı Rüştü Güneri de yaptığı açıklamada işçilere grev hakkının tanınması ile ilgili bu açıklamaların tatminkar olmadığını açıklamıştır.³⁵ Güneri, 9 Şubat 1956 tarihinde bütün sendikaların ileri gelenlerini toplantıya çağırarak ve tam bir grev kampanyası başlatılmasını önermiştir.³⁶ Tarhan'ın grev hakkı ile ilgili açıklamasına tepkiler verilirken grev hakkı talepleri artarak devam etmiştir.

12 Şubat 1956 tarihinde Ankara Gazeteciler Sendikası da yıllık toplantısında grev hakkı istediklerini açıklamışlardır.³⁷

Hükümet sendikaların ısrarla talep ettiği grev hakkını vermezken 17 Şubat 1956 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Genel Merkezi'ne giden CHP Genel Başkanı İsmet İnönü burada yaptığı konuşmada grev hakkının verilmesi için çalışacaklarını belirtmiştir.³⁸ Bu durum Tarhan'ın tepkisine neden olmuştur.

28 Şubat 1956 tarihinde TBMM'de Çalışma Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde konuşan Tarhan, İnönü'nün İstanbul Sendikalar Birliği Genel Merkezi'ni ziyaret etmesini ve orada konuşma yapmasını tenkit etmiştir. Tarhan, İşçi Sendikaları Birliği'ni de siyaset yapmakla itham etmiştir. Bu teşekkülün mahkeme kararı ile kapatılması halinde bunun mesulünün İnönü olacağını dile getirmiştir. İnönü, Tarhan'a cevap vermek için yaptığı konuşmada CHP'li Çalışma eski Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'in grev hakkına karşı olduğunu ve bu konuda samimi olduğunu iddia etmiştir. CHP'nin de son yıllara kadar grev hakkına muhalif olduğunu fakat zaman içerisinde fikirlerinin değiştiğini ve bu hakkın verilmesini savunduklarını dile getirmiştir.³⁹

³⁴ *Tan*, 8 Şubat 1956. ; *Her Gün*, 8 Şubat 1956. ; İstanbul Haber, 8 Şubat 1956.

³⁵ *Gece Postası*, 8 Şubat 1956. ; *Dünya*, 8 Şubat 1956.

³⁶ *Gece Postası*, 10 Şubat 1956.

³⁷ *Ulus*, 13 Şubat 1956.

³⁸ *Her Gün*, 18 Şubat 1956. ; *Akşam*, 18 Şubat 1956.

³⁹ *Tan*, 29 Şubat 1956. ; *Yeni İstanbul*, 29 Şubat 1956.

Tarhan'ın açıklamaları üzerine 1 Mart 1956 tarihinde bir toplantı yapan İşçi Sendikaları Birliği İdari Heyeti, Tarhan'a verdiği cevapta sendikalar birliğinin siyaset yapmadığını, grev hakkının verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Siyasi parti liderlerinin birliklerine gelmeleri için çalışacaklarını ve İşçi Sendikaları Birliği İdari Heyeti'nin büyük bir çoğunluğunu Demokrat Partililerin oluşturduğu dile getirilmiştir. İnönü'yü bir Demokrat Partilinin davet ettiğini açıklamışlardır. Heyet üyeleri, Tarhan'ın birliği, kapatma sözü ile tehdit ettiğini ileri sürmüşlerdir. Kimsenin bu tehdide aldırış etmeyeceğini çünkü kanunlara aykırı hiçbir eylemlerinin olmadığını ifade etmişlerdir.⁴⁰

Bu tartışmaların yaşandığı süreçte Demokrat Parti Tokat Milletvekili Ahmet Gürkan'ın grevin tecrübesi mahiyetinde olmak üzere önce fikir işçilerine bu hakkın tanınması için bir tasarı hazırladığı ileri sürülmüştür.⁴¹

5 Mart 1956 tarihinde bir basın toplantısı yapan İşçi Sendikaları Birliği Başkanı Seyfi Demirsoy Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'a cevap vermiştir. Demirsoy, sendika üyelerinin çeşitli partilere mensup olduğunu ve siyasi parti liderlerini sendikalarına davet kararını ittifakla aldıklarını ifade etmiştir. Birlik idare kurulunun büyük çoğunluğunun Demokrat Partili olduğunu vurgulamıştır. Parti liderlerinin teşriflerini beklediklerini dile getiren Demirsoy, grev hakkının verilmesi için her türlü meşru yola başvuracaklarını açıklamıştır.⁴²

Grev hakkı ile ilgili tartışmalar devam ederken 11 Mart 1956 tarihinde Kırıkale İşçileri Sendikası'nın toplantısına katılan Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan hükümetin grev hakkı verilmesine karşı olmadığını ve yıl sonunda veya 1957 yılının başında gerekli kanun tasarısının TBMM'ye verileceğini söylemiştir.⁴³ Tarhan'ın açıklamalarına tepkiler gelmeye devam etmiştir.

12 Mart 1956 tarihinde bir beyanname yayınlayan TÜRK-İŞ, grev hakkının verilmemesine gerekçe gösterilen hiçbir nedenin makul olmadığını açıklamıştır. Grev hakkı verildiğinde hükümetin bazı iktisadi ve sosyal meselelerle karşılaşacağı ve zor durumda kalacağı iddialarının doğru olmadığı dile getirilmiştir. Sendikaların kifayetsizliği iddiasının grev hakkının olması ile değil şekli ile ilgili olduğu ve bu durumun hakkın acilen verilmesine sebep sayılacağı vurgulanmıştır.⁴⁴

Tarhan'ın grev hakkında söyledikleri ile ilgili tartışmalar devam ederken 22 Mart 1956 tarihinde İstanbul Sendikalar Birliği'ni ziyaret eden Tarhan, sendikacıların sorunlarını dinlemiştir. Sendikacılar İş Kanunu'nun tadilini, Çalışma Müdürlüğü'nün daha aktif hale getirilmesini ve grev hakkının tanınmasını talep etmişlerdir. Ayrıca işçi sigortalarının iyi çalışmadığını dile getirmişlerdir. Tarhan ise yaptığı konuşmada grev ile ilgili sözlerinin yanlış yansıtıldığını ve işçi davası için gece gündüz çalışacaklarını ifade etmiştir. Ücretli izin, tatil yevmiyeleri ve işçi

⁴⁰ *Gece Postası*, 2 Mart 1956.

⁴¹ *Yeni İstanbul*, 2 Mart 1956. ; *Akşam*, 2 Mart 1956.

⁴² *İstanbul Haber*, 6 Mart 1956. ; *Dünya*, 6 Mart 1956. ; *Vatan*, 6 Mart 1956. ; *Her Gün*, 6 Mart 1956.

⁴³ *Cumhuriyet*, 12 Mart 1956. ; *İstanbul Ekspres*, 12 Mart 1956. ; *İstanbul Haber*, 12 Mart 1956.

⁴⁴ *Yeni İstanbul*, 12 Mart 1956.

emekli maaşlarının otuz üç liradan altmış liraya çıkarılması için çalıştıklarını dile getirmiştir.⁴⁵

23 Mart 1956 tarihinde Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan İstanbul Tekstil ve Örmeye Sanayi İşçileri Sendikası'nı ziyaret etmiştir. Burada yaptığı konuşmada işçi ikramiyeleri konusunda çalıştıklarını dile getirmiştir.⁴⁶

24 Mart 1956 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Lokali'nde kırk sekiz sendika temsilcisi ile görüşen Tarhan grev hakkının hükümet programında yer aldığını tekrar etmiştir. Bu konu üzerinde etütlerinin bitmek üzere olduğunu ve grev hakkını en yakın zamanda kanunlaştıracaklarını vurgulamıştır.⁴⁷ Tarhan'ın grev hakkı ile ilgili açıklamasından kısa bir süre sonra TBMM'de işçiler lehine bazı kanunlar kabul edilmiştir.

3 Nisan 1956 tarihinde TBMM'de işçiler lehine kanunlar kabul edilmiştir. İşçi emekli maaşları otuz üç liradan altmış liraya çıkarılmış, iş kazaları, hastalık ve annelik sigortasına ödenen günlük ücretler iki liradan üç liraya çıkarılmıştır. Ayrıca bazı iş kollarında haftalık tatil olmadığı için bu iş kollarından çalışan işçiler için çalıştıkları güne ücret almaları kabul edilmiştir.⁴⁸ İşçiler lehine bazı kararlar alınırken grev hakkı ile ilgili talepler devam etmiştir.

28 Nisan 1956 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Kongresi'nde konuşan sendika temsilcileri ve işçiler grevsiz sendikaların elektriksiz ampulden farklı olmadığını dile getirmişlerdir. Bu nedenle verilen sözlerin tutularak grev hakkının biran önce verilmesini talep etmişlerdir.⁴⁹ 29 Nisan 1956 tarihinde kongreye gelen Çalışma Bakanı Tarhan yaptığı konuşmada asgari ücret, bayram ve tatil ücretleri gibi konulardan söz ederken grev hakkından söz etmemiştir. İşçiler ise yaptıkları konuşmada grevsiz sendikaların kanatsız kuş olduğunu ifade etmişlerdir.⁵⁰ Tarhan, katıldığı işçi sendikaları toplantılarında grev hakkından söz etmemeye devam etmiştir.

2 Mayıs 1956 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nde yeni seçilen idare heyeti ile bir toplantı yapan Tarhan, burada yaptığı konuşmada grev hakkı konusunda söz söylememiştir. Konuşma sonunda idare heyetinden Celal Beyaz, Tarhan'a grev hakkından söz etmediğini söylemiştir. Tarhan, verdiği cevapta grev hakkından çok söz ettiğini Kırıkkale ve İzmit'te bundan bahsettiğini dile getirmiştir. Beyaz ise çıkarılan diğer kanunlarda olduğu gibi bu hakkın ne zaman verileceğini söylemesini istemiştir.⁵¹ Uzun bir süre grev hakkı ile ilgili tartışma ve açıklama olmamıştır.

⁴⁵ Tarhan konuşurken bir işçi "Bazı tavuklar mütemadiyen gıdıklar. Fakat hiç yumurtlamazlar." demiştir. Tarhan ise "Merak etmeyin vekiliniz çok velududur. İyi yumurtlar..." cevabını vermiştir. İstanbul Haber, 23 Mart 1956. ; İstanbul Ekspres, 23 Mart 1956. ; *Vatan*, 23 Mart 1956. ; *Akşam*, 26 Mart 1956.

⁴⁶ *Gece Postası*, 24 Mart 1956. ; *Vatan*, 24 Mart 1956.

⁴⁷ *Her Gün*, 25 Mart 1956. ; *Akşam*, 25 Mart 1956. ;

⁴⁸ *Cumhuriyet*, 3 Nisan 1956. ; *Akşam*, 3 Nisan 1956.

⁴⁹ *Her Gün*, 29 Nisan 1956. ; *Vatan*, 29 Nisan 1956. ; *Cumhuriyet*, 29 Nisan 1956.

⁵⁰ *Ulus*, 30 Nisan 1956. ; *Dünya*, 30 Nisan 1956. ; *Akşam*, 30 Nisan 1956. ; *Vatan*, 30 Nisan 1956.

⁵¹ İstanbul Haber, 3 Mayıs 1956.

5 Şubat 1957 tarihinde Çalışma Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde milletvekillerinin sorularını cevaplayan Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan grev hakkının neden tanınmadığı ile ilgili soruya verdiği cevapta grev hakkının parti programında yer aldığını fakat grevin dünya çapında uygulanmasında müspet bazen de zararlı sonuçlar doğurduğunu gördüğünü ifade etmiştir. Sendikaların mali yapısının grevi karşılayacak ve lokavta dayanacak güce gelip gelmediğini sormuştur. Öncelikle bu hususun dikkate alınması gerektiğini, aksi takdirde grevin işçiyi tehdit eden bir durum olacağını dile getirmiştir. Grevi kabul ettikleri an lokavtı da kabul etmek zorunda olduklarını açıklayan Tarhan, grevin eski hararetini koruyup korumadığını sormuştur. En ileri işçi mevzuatına sahip olan Danimarka'nın beş ay önce grevi kaldırarak tahkim kurumunu kurduğunu ifade etmiştir. Amerika'da greve karşı bir kanununun olduğunu belirtmiştir. Amerika'nın ekonomisine, cemiyet yapısına ve milli güvenliğine zarar verdiği an grevin yasaklandığını vurgulamıştır. Grev hakkını reddetmediklerini söyleyen Tarhan, henüz koşulların uygun olmadığını dile getirmiştir. Bu nedenle grev hakkı tasarısını hemen hazırlama yoluna gitmediklerini ifade etmiştir.⁵² Bu sözlerden kısa bir süre sonra grev hakkı tasarısının hazırlandığı ileri sürülmüştür.

20 Mart 1957 tarihinde başlayan işçi konferansları ile ilgili tartışmalar devam ederken Çalışma Bakanlığı'nın işçilere şartlı grev hakkını vermek için tasarı hazırladığı ileri sürülmüştür. Bu tasarıya göre sendikaların grev kararlarını sekiz saat önceden mülki amirliklere bildireceği ve mülkü amirlerin yazılı izni olmadan grevin başlamayacağı ileri sürülmüştür. İzinsiz grev yapanlara bir ile on yıl arasında hapis, on ile yüz bin lira arasında para cezası verileceği iddia edilmiştir.⁵³

6 Nisan 1957 tarihinde Vatan gazetesine açıklama yapan sendika başkanları bu konuda çalışmaya başlanmış olmasını dahi gazetelerden okumanın kendilerini memnun ettiğini açıklamışlardır.⁵⁴ Hazırlandığı ileri sürülen tasarı TBMM'ye getirilmezken grev talepleri devam etmiştir.

2 Haziran 1957 tarihinde Tekstil ve Örmeye Sanayi İşçileri Eyüp Şubesi Yıllık Kongresi'nde grev hakkı yine talep edilmiştir. Bu hak alınmadan sendikacılık ve işçi sorunlarında olumlu yönde mesafe alınamayacağı vurgulanmıştır.⁵⁵ Grev hakkı ile ilgili talepler devam etmiştir.

TÜRK-İŞ üçüncü Genel Kongresi 19 Haziran 1957 tarihinde Ankara'da toplanırken hazırlanan raporda Türk sendikacılığı için ümitsiz safhanın 1954'ten sonra başladığı ileri sürülmüştür. Sendikaların büyüebilmesinin grev hakkına bağlı olduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle bu hakkın biran önce verilmesi istenmiştir. Ayrıca kapatılan sendika birlikleri ile ilgili kanunun tadil edilerek tasarının TBMM'ye verilmesi talep edilmiştir.⁵⁶ 20 Haziran 1957 tarihinde TÜRK-İŞ üçüncü Genel

⁵² *Akşam*, 5 Şubat 1957. ; *Vatan*, 6 Şubat 1957.

⁵³ *Akşam*, 5 Nisan 1957. ; *Tercüman*, 6 Nisan 1957.

⁵⁴ *Vatan*, 7 Nisan 1957.

⁵⁵ *Cumhuriyet*, 3 Haziran 1957.

⁵⁶ *Yeni İstanbul*, 19 Haziran 1957. ; *Gece Postası*, 19 Haziran 1957. ; *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1957.

Kongresi'nde söz alan sendika temsilci ve üyeleri grev hakkından ve kapatılan sendikalar sorunundan söz etmişlerdir. Ayrıca, Çalışma Bakanı Mümtaz Tarhan'ın yaptığı bir konuşmada "Biz Türk işçisi ile vasıtasız bir şekilde, doğrudan doğruya görüşmek istiyoruz." sözü üzerine sendikaları gereksiz gördüğü yorumları yapmıştır. Bir delege buna temas ederek "Bizler hakarete uğradığımızı, sendikalarımızın peş peşe kapatıldığını unutmamak, unutmayacağız." demiştir.⁵⁷ Grev taleplerine karşılık hükümet temsilcilerinden açıklamalar gelmeye devam etmiştir.

27 Ekim 1957 Genel Seçimleri'nde Demokrat Parti İstanbul listesinden aday gösterilen Türkiye Gemi Adamları Sendikası Başkanı Rüştü Güneri 15 Ekim 1957 tarihinde yaptığı açıklamada kayıtsız şartsız grevin bahis konusu olmayacağını, grevin ihbarla, zaman ve mekanla alakalı olduğunu ileri sürmüştür. Kayıtsız şartsız grev hakkının olamayacağını ifade etmiştir.⁵⁸ Grev hakkı ile ilgili açıklamalar devam etmiş fakat grev hakkı tasarısı taleplere rağmen hazırlanmamıştır. Çalışma bakanları değişmiş fakat durum değişmemiştir.

15 Ocak 1958 tarihinde Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen ile görüşen İstanbul İşçi Sendikaları Birliği temsilcileri istekler arasında grev hakkını da talep etmişlerdir.⁵⁹ 17 Ocak 1958 tarihinde bir basın toplantısı yapan Erkmen, Sendikalar Kanunu'nun tadil edilmesi çalışmalarının tamamlandığını dile getirmiştir. Kapatılan sendikalar ile ilgili olarak muvakkat kapatmalarda fesihin olmadığını ve böylece sendika hayatının korunduğunu dile getirmiştir. İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın da bu durumda olduğunu ifade eden Erkmen bu sendikaların tekrar açılmasını istediğini açıklamıştır. Sendikaların siyasetle uğraşamayacağını vurgulamıştır. Grev hakkındaki açıklamalarının bilindiğini dile getiren Erkmen, grev hakkını reddetme gibi kesin kararlarının olmadığını ifade etmiştir. Batı ülkelerinde dahi grev hakkının sınırlı olduğunu ve ekonomik düzeni tehdit eden grev şeklinin kabulüne imkan olmadığını açıklamıştır. Grev hakkının kötüye kullanılması için kanunda önleyici hükümlerin bulunması gerektiğini söylemiştir.⁶⁰ Grev hakkı tartışmaları devam etmiştir.

5 Nisan 1958 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Kongresi'nde faaliyet raporu okunmuş ve raporda 1951 yılında hükümet tarafından hazırlanıp teşkilatlara gönderilen grev ve lokavt kanun tasarısının hala TBMM'ye getirilmediği ifade edilmiş ve 1958 yılında getirilmesi temennisinde bulunulmuştur. Raporda grev hakkını silah değil, yapıcı kuvvet olarak addettikleri vurgulanmıştır.⁶¹ Kongrenin ikinci gününde konuşma yapan TÜRK-İŞ Başkanı Nuri Beşer grevin işçi için elzem olduğunu dile getirmiştir. Kongrede Başbakan Adnan Menderes ile Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen'e grev hakkının tanınması, asgari ücret sorunun çözül-

⁵⁷ *Yeni İstanbul*, 21 Haziran 1957.

⁵⁸ *Gece Postası*, 16 Ekim 1957.

⁵⁹ *Tercüman*, 16 Ocak 1958. ; *Vatan*, 16 Ocak 1958.

⁶⁰ *Havadis*, 18 Ocak 1958. ; *Her Gün*, 18 Ocak 1958.

⁶¹ *Vatan*, 6 Nisan 1958.

mesi, Sendikalar Kanunu'nda tadilat yapılması için birer telgraf çekilmesi kararı alınmıştır.⁶² Grev hakkı ile ilgili talepler sürmüştür.

14-16 Nisan 1958 tarihlerinde bir toplantı yapan TÜRK-İŞ Temsilciler heyeti toplantısında konuşan Nuri Beşer grev istediklerini ve istemeye devam edeceklerini, bunun en büyük arzuları olduğunu vurgulamıştır.⁶³ Farklı türdeki sendikalar grev hakkını talep etmeye devam etmişlerdir.

25 Mayıs 1958 tarihinde kongre yapan Türkiye Gazeteciler Sendikası da grev hakkının verilmesini talep etmiştir.⁶⁴ Çalışma Bakanı Erkmen'in de grev hakkı ile ilgili açıklamaları devam etmiştir.

29 Temmuz 1958 tarihinde İstanbul İş ve İşçi Bulma Kurumu'nda işçi sendika temsilcileri ve basın mensupları ile bir toplantı yapan Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen işçiler için grev hakkından önce kolektif iş akdinin imzalanmasının önemli olduğunu dile getirmiştir. Kolektif mukavelenin kabulü ve Sendikalar Kanunu'nda tadilat yapıldıktan sonra grev hakkı ile ilgili ülkenin yapısına uygun olacak bir grev hakkı için çalışmaların başlayacağını açıklamıştır.⁶⁵ Grev hakkı verilmemezken üçüncü kanunsuz grev gerçekleşmiştir.

Grev hakkı ile ilgili talepler, açıklamalar ve tartışmalar devam ederken 10 Ağustos 1958 tarihinde Galata Rıhtımı'nda çalışan tahmil tahliye işçisi beş yüz kişi ücret azlığı ve tatil yevmiyesinin verilmemesini gerekçe göstererek işe gitmemiştir. Bu olay grev mahiyetinde görüldüğü için polis müdahale etmiştir. Fakat sadece üç yüz kişi iş başı yapmıştır. Diğer iki yüz kişi ise işbaşı yapmamıştır.⁶⁶ Kanunsuz grevler devam ederken grev hakkı talepleri de gelmeye devam etmiştir.

3 Eylül 1958 tarihinde Eminönü Öğrenci Lokali'nde Tekstil ve Örmeye Sanayi İşçileri Sendikası Federasyonu üçüncü Genel Kongresi yapılmıştır. Burada okunan faaliyet raporunda demokratik rejimlerde grev hakkının tanınmasının zaruri olduğu ve bunun aksi sebebinin bulmanın mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Yüz binlerin grev hakkını istemeleri karşısında, milli menfaat endişesinin yer alması kadar iptidai ve hodgam bir hareketin tasavvur edilemeyeceği dile getirilmiştir. Sekiz saat çalışmak, sekiz saat uyumak ve sekiz saat eğlenmek, temiz yemek, temiz giyinmek, tabii sosyal haklara kavuşmak için istenen grev hakkını vermemenin milli menfaatlere aykırı düşüncenin kendisi olduğu belirtilmiştir. Bu raporun okunduğu sırada salonda işçi milletvekilleri Mahmut Yüksel ve Rüştü Güneri ile salonda bulunan Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmen bir konuşma yapmıştır. Erkmen, raporda yer alan grev hakkı ile ilgili bölümünde yer alan ifadelerin biraz sert olduğunu vurgulamıştır. Sendika toplantılarının sosyal politika anlayışının güzel bir ifadesi olduğunu ve bu nedenle seçilen sözcüklerin bir sınıf mücadelesine meyyal olmamasına dikkat edilmesi gerektiğini açıklamıştır. Sendika Başkanı Bahir

⁶² *Tercüman*, 7 Nisan 1958. ; *Vatan*, 8 Nisan 1958.

⁶³ *Tercüman*, 15 Nisan 1958.

⁶⁴ *Tercüman*, 26 Mayıs 1958.

⁶⁵ *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1958.

⁶⁶ *Şehir*, 11 Ağustos 1958. ; *Tercüman*, 11 Ağustos 1958.

Ersoy ise Erkmen'e verdiği cevapta rapordaki yazının hüsniyetle kaleme alındığını ve bir sınıf mücadelesi yaratmayı akıllarına bile getirmediklerini ifade etmiştir.⁶⁷ Grev hakkı ile ilgili açıklama ve talepler devam ederken bu isteğin dillendirilmesi sürmüştür.

21 Aralık 1958 tarihinde İstanbul'da bulunan işçi sendikalarının yönetim kurulları Beşiktaş'taki İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'nde bir toplantı yapmışlardır. Beş İstanbul milletvekilin davetli olduğu toplantıda kolektif iş akdi ve % 100 zam istenirken grev hakkı yine talep edilmiştir.⁶⁸ Grev hakkı ile ilgili talepler devam etmiştir.

9 Aralık 1958 tarihinde son zamanlarda tekstil, maden, lastik ve kauçuk sanayi iş kollarında yaşanan işsizlik nedeniyle basın toplantısı yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Nuri Beşer işverenin lokavt yaptığını fakat kendilerinin grev yapamadığını iddia etmiştir. Bu nedenle grev hakkının verilmesi ile ilgili kanun tasarısının hazırlanması talebi için milletvekillerine beyanname dağıtacaklarını ifade etmiştir.⁶⁹ Grev hakkı ile ilgili talepler bir türlü dikkate alınmazken Demokrat Parti çevrelerinde grev hakkı isteyenler itham edilmeye ve grev hakkına karşı çıkılmaya başlanmıştır.

30 Aralık 1958 tarihinde gerçekleşen Demokrat Parti Zonguldak Merkez İlçe Kongresi'nde yapılan konuşmada grev hakkı isteyen işçi ve sendikacılar hararetli komünistlikle itham edilmişlerdir. Bu olay Zonguldak Maden İşçileri Sendikası ikinci Başkanı Mehmet Alpdünder tarafından gönderilen haber bülteni ile gazetelere yansımıştır.⁷⁰ Bu olay sendikacılar arasında üzüntü ve büyük bir infial yaratmıştır. Sendika başkan ve temsilcileri komünist olmadıklarını ve bu olayı şüursuz bir hareket olarak gördüklerini dile getirmişlerdir. Grev istediklerini ve istemeye de devam edeceklerini vurgulamışlardır. Sendikalardan birçoğu TÜRK-İŞ'e telgraf çekerek bu zihniyeti protesto amaçlı bir miting yapılmasını talep etmişlerdir.⁷¹ Grev hakkı ile ilgili tartışmalar TBMM'ye de yansımıştır.

29 Ocak 1959 tarihinde Çalışma Bakanlığı bütçe görüşmeleri sırasında konuşan CHP milletvekilleri Demokrat Parti'nin programında ve 1950 yılındaki seçim beyannamesinde grev hakkının olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat bu hakkın verilmediğini dile getirmişlerdir. Demokrat Parti Bursa Milletvekili Recep Kırım ve İstanbul Milletvekili Rüştü Güneri de grev hakkını savunan konuşmalar yapmışlardır. Diğer Demokrat Parti milletvekilleri ise grev hakkının İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde dahi bulunmadığını ileri sürerek grev hakkının aleyhinde konuşmuşlardır. Çalışma Bakanı Haluk Şaman ise yaptığı konuşmada İş Kanunu'nun günün ihtiyaçlarına cevap veremediğini açıklamıştır. Bu nedenle kanunda düzenlemenin yapılacağını belirtmiştir. Ayrıca, Sendikalar Kanununda gerekli ta-

⁶⁷ *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1958. ; Şehir, 4 Eylül 1958.

⁶⁸ *Tercüman*, 22 Aralık 1958.

⁶⁹ *Vatan*, 10 Aralık 1958.

⁷⁰ *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1959.

⁷¹ *Vatan*, 3 Ocak 1959. ; *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1959.

dilatin yapılacağını, fikir ve ziraat işçileri ile ilgili kanun tasarıları hazırlandığını, kolektif mukaveleler hakkında kanun tasarısı ile ücretli izin ve başka konularda da tasarıların hazırlandığını ifade etmiştir. Şaman, grev hakkını vermeyi prensip olarak uygun gördüklerini belirtmiştir. Sözlerine devam eden Şaman, grevin işçilerin son olarak başvurabilecekleri bir pazarlık aracı olduğunu söylemiştir. Grev yapılmasının çoğu defa iktisadi ve içtimai hayata zarar verebileceğini, bu nedenle birçok ülkede bununla ilgili önlemler alındığını ileri sürmüştür. Bu etkileri önleme tedbirleri ile ilgili dikkatli bir çalışma yaptıklarını ifade eden Şaman, grev hakkı verildiğinde işverenlere de lokavt hakkının tanınmasının toplumsal adalet bakımından zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Sendikaların maddi bakımdan güçsüz olmaları nedeniyle lokavtın işçilere etkisini de göz önünde bulundurmanın zorunlu olduğunu açıklamıştır.⁷² Şaman'ın grev hakkı ile ilgili söylemleri devam etmiştir.

26 Şubat 1959 tarihinde Çalışma Bakanlığı'nın bütçesinin TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında bir konuşma yapan Şaman, grevin zaruretine mutlak suretle inandığını, bu sosyal hakkı dikkatle tatbik ederek uygulamaya koymak zorunda ve azminde olduklarını ifade etmiştir.⁷³ Şaman'ın açıklamaları sürerken grev hakkı ile ilgili talepler devam etmiştir.

18 Nisan 1959 tarihinde başlayan Gazeteciler Sendikası Federasyonu'nun ikinci Genel Kurul toplantısında İstanbul ve Ankara gazeteciler sendikalarının hazırladığı tebliğ okunmuştur. Bu tebliğde kolektif iş akdi ile grev hakkının verilmesi talep edilmiştir.⁷⁴ Toplantının ikinci gününde söz alan bir üye Çalışma Bakanlığı'nın hazırladığı kolektif iş akdi tasarısını işverenlere gönderirken Gazeteciler Sendikası'na ve diğer işçi sendikalarına göndermemesini protesto etmek için tavrını vermiş ve bu tavrı kabul edilerek Çalışma Bakanlığı protesto edilmiştir.⁷⁵ Grev hakkı talebi sürmüştür.

17 Mayıs 1959 tarihinde gerçekleşen İstanbul Tekstil ve Örmeye Sanayi İşçileri Sendikası Bakırköy Şubesi Yıllık Kongresi'nde konuşan sendika temsilcileri ve işçiler grev hakkının biran evvel kabulünü istemişlerdir.⁷⁶ Grev hakkı ile ilgili isteklere cevap verilmediği bu süreçte dördüncü kanunsuz grev yapılmıştır.

22 Mayıs 1959 tarihinde Rami'de bulunan Laneteka Yünlü Dokuma Fabrikasında ustaları ihbarsız olarak işten çıkarılan elli iki bayan işçi bir günlük grev yapmıştır. Kadınların Eyüp Jandarma Komutanlığı'nda ifadeleri alınmıştır. Sekiz kişi hakkında greve teşebbüs ve teşvik nedeniyle tahkikat başlatılmıştır.⁷⁷ Kanunsuz grevler devam ederken grev hakkı istekleri artarak sürmüştür.

⁷² Çalışma Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde grev hakkı ile ilgili yapılan konuşmalarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. *Havadis*, 30 Ocak 1959. ; *Vatan*, 30 Ocak 1959.

⁷³ *Akşam*, 27 Şubat 1959.

⁷⁴ *Vatan*, 19 Nisan 1959.

⁷⁵ *Vatan*, 20 Nisan 1959.

⁷⁶ *Vatan*, 18 Mayıs 1959.

⁷⁷ *Vatan*, 2324 Mayıs 1959.

23 Mayıs 1959 tarihinde gerçekleşen İstanbul Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Kongresi'nde grev hakkı ile verilen taktir ittifakla kabul edilmiştir. Yapılan konuşmalarda grev hakkının tanınması istenmiştir.⁷⁸ Grev hakkı talepleri devam ederken Demokrat Parti çevrelerinden grev aleyhinde yapılan konuşmalara bir yenisini eklenmiştir.

Demokrat Parti Konya İl Başkanlığı tarafından 27 Haziran 1959 tarihinde işçi davaları, işçilerin sorunları ve dilekleri ile ilgili düzenlenen toplantıda sorunlarını anlatan işçilerden bir tanesi grev hakkının verilmesini istemiştir. Konya Milletvekili Fahri Ağaoğlu işçiye grev hakkının partilerinin programında yer aldığını fakat tatbik edilmemesinin ülkenin yüksek menfaatleri gereği olduğunu ileri sürmüştür. İşçilerin Konya'da grev sözüne iltifat etmemeleri gerektiğini, bunun ancak fazla işçi topluluğu bulunan İstanbul, İzmir gibi yerlerde ele alınacak konu olduğunu dile getirmiştir.⁷⁹ Ağaoğlu'nun açıklamaları sonrasında da grev hakkı istekleri sürmüştür.

8 Ağustos 1959 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları toplantısında davet edildiği halde toplantıya katılmayan İstanbul milletvekilleri protesto edilmişlerdir. Yapılan konuşmalarda ve okunan faaliyet raporunda grev hakkı ile iş akdi hakkında kanunların çıkarılması talep edilmiştir.⁸⁰ Grev hakkının verilmemesine tepkiler devam etmiştir.

27 Eylül 1959 tarihinde gerçekleşen İstanbul Tekstil ve Örmeye Sanayi İşçileri Sendikası Yıllık Kongresi'nde konuşan işçiler verilen vaatlerin tutulmadığını ve grev hakkı ile kolektif iş akdi tasarılarının hazırlanarak kabul edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Toplantıya katılan Demokrat Parti İstanbul Milletvekili Rüştü Güneri grev hakkının verileceğini dile getirmiştir.⁸¹ Grev hakkının verilmemesine tepkiler artarak sürmüştür.

26 Ekim 1959 tarihinde basın toplantısı yapan İstanbul Teknik Mensucat İşçileri Sendikası Başkanı Şevket Üstünsoy iş kanunundaki bazı maddelerin işçinin menfaatlerini korumaktan uzak olduğunu ve Sümerbank işçilerinin sekiz saatten fazla çalıştırıldıklarını ifade etmiştir. Üstünsoy, işçiye kayıtsız şartsız grev hakkının verilmesinde geç kalındığını vurgulamıştır. İşçiye verilecek grev hakkının hiçbir siyasi partinin seçim propagandası olmaması gerektiğini belirtmiştir.⁸² Sendikaların grev talepleri artarak devam ederken bazı sendikacıların grev hakkını istemediği ileri sürülmüştür.

⁷⁸ *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1959.

⁷⁹ *Vatan*, 28 Haziran 1959.

⁸⁰ *Dünya*, 9 Ağustos 1959. ; *Cumhuriyet*, 9 Ağustos 1959.

⁸¹ *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1959.

⁸² Üstünsoy, yaptığı basın açıklamasında sendika yöneticilerinin sendikalara siyasi propagandayı sokmaması gerektiğini vurgulamıştır. TÜRK-İŞ Genel Başkanı Nuri Beşer'in Demokrat Partili, Tekstil ve Örmeye Sanayi İşçileri Sendikası Başkanı Bahir Ersoy'un CHP'li olduğunu ve bunların sendikalarda partilerinin propagandasını yaptıklarını ileri sürmüştür. Kendisinin de Demokrat Partili olduğunu ifade eden Üstünsoy, sendikaya siyasetin girmesine izin vermediğini söylemiştir. *Vatan*, 27 Ekim 1959.

28 Ekim 1959 yılında basın toplantısı yapan TÜRK-İŞ Genel Başkanı Nuri Beşer, Zonguldak Maden İşçileri Sendikası Yıllık Kongresi'nde kendisi ile ilgili greve karşı olduğu yönündeki iddiaların doğru olmadığını ifade etmiştir. Demokratik ülkelerde olan sendika kurma hakkından sonra grev ve lokavt haklarının verilmesinin zorunlu olduğunu dile getirmiştir.⁸³ Grev hakkı tartışmaları devam ederken tekrar Çalışma Bakanlığı'nın grev tasarısı ile ilgili hazırlık çalışmalarına başladığı ileri sürülmüştür.

18 Kasım 1959 tarihinde birçok gazetede Çalışma Bakanlığı'nın grev hakkı ile ilgili tasarı hazırlama çalışmaları başlattığı iddia edilmiştir. Bakanlığın, grev hakkını vermiş olan batı ülkelerinin mevzuatını incelemekte olduğu ve Türkiye'nin yapısına uygun esasları tespit etmek için çalıştığı ileri sürülmüştür. Tasarının ruhunu, grevin toplumu sarsıcı bir içerik taşımasının oluşturduğu ifade edilmiştir.⁸⁴

9 Ocak 1960 tarihinde Ankara İnşaat İşçileri Sendikası Kolektif İş Akdi tasarısı ile ilgili bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya katılan Çalışma Bakanlığı Müsteşarı Rafet Aksoy burada yaptığı konuşmada grev hakkının mutlaka verileceğini söylemiştir.⁸⁵ İlgili kurumlardan grev hakkının verileceği yönünde söylemler gelirken bu konuda talepler devam etmiştir.

22 Ocak 1960 tarihinde basın toplantısı düzenleyen TÜRK-İŞ Genel Başkanı Nuri Beşer idare heyetlerinin çalışmalarından, işsizlik sigortası, sendikaların bağımsızlığı konularından söz etmiştir. Kolektif iş akdi tasarısında para cezalarının artırılmasını talep etmiştir. Grev hakkının verilmesi halinde Türk işçisinin bütün sıkıntılarının giderileceğini ileri sürmüştür.⁸⁶ Grev hakkı talepleri devam ederken konu TBMM'de tekrar tartışılmıştır.

29 Ocak 1960 tarihinde Çalışma Bakanlığı'nın bütçe komisyonunda CHP Adana Milletvekili Suphi Baykan Demokrat Parti Programı'nda bulunan ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 1950 yılında yaptığı konuşmada grev hakkının tanınacağını ifade eden sözlerini okumuştur. Demokrat Parti'nin işçi konusunda samimi olmadığını iddia etmiştir. Bu nedenle tartışmalar olmuştur. Demokrat Parti Milletvekili Samet Ağaoğlu ise grev hakkını programına ilk koyan partinin Demokrat Parti olduğunu fakat bu hakkın kullanılma şartlarının ülkenin yapısına göre tespit edilmesi gerektiğini ve ülkede işsizlik olmadığını ileri sürmüştür.⁸⁷ Grev hakkı taleplerinin ve tartışmalarının devam ettiği bu süreçte ilk defa bir Demokrat Parti milletvekili işçinin grev hakkı istemediğini ileri sürmüştür.

⁸³ Beşer, grev hakkına karşı olan sendikacıları üç gruba ayırmıştır. Birinci gruptakilerin grevin anlamını ve sosyal hayattaki faydalarını idrak etmekten uzak olanlar olduğunu; ikinci gruptakilerin şahsi ve maddi menfaatlerini birinci planda tutanlar olduğu; üçüncü gruptakilerin ise çeşitli menfaat gruplarının aleti olanlar olduğunu açıklamıştır. *Ulus*, 29 Ekim 1959. ; *Vatan*, 29 Ekim 1959.

⁸⁴ İstanbul Ekspres, 18 Kasım 1959. ; *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1959. ; *Vatan*, 18 Kasım 1959.

⁸⁵ *Zafer*, 10 Ocak 1960. ; *Akşam*, 10 Ocak 1960.

⁸⁶ Beşer, yeni kurulan Türkiye Sosyalist Partisi'ne işçilerin iltifat etmeyeceğini iddia etmiştir. Bir işçi partisinin kurulmasının daha yerinde olacağını ifade etmiştir. *Gece Postası*, 23 Ocak 1960. ; *Akşam*, 23 Ocak 1960. ; *Hürriyet*, 23 Ocak 1960.

⁸⁷ *Gece Postası*, 30 Ocak 1960. ; *Ulus*, 30 Ocak 1960. ; *Cumhuriyet*, 30 Ocak 1960.

30 Ocak 1960 tarihinde Çalışma Bakanlığı bütçe müzakereleri devam ederken konuşma yapan Demokrat Parti Zonguldak Milletvekili Hulusi Timur, grevin birçok demokratik ülkede sınırlandırılması yoluna gidildiğini ileri sürmüştür. Türk işçisinin grev hakkı istemediğini, bu konuda muhalefetin tahrikler yaptığını iddia etmiştir. CHP Zonguldak Milletvekili Mustafa Saraç ise hükümetin sendikalar üzerinde baskı kurduğunu ileri sürmüştür.⁸⁸ İşçilerin grev hakkını istemediği ileri sürülürken bu hakka ilgili istekler sürmüştür.

19 Şubat 1960 tarihinde bir toplantı yapan İstanbul İşçi Sendikaları Birliği hazırladığı çalışma raporunda grev hakkı olmadığı takdirde sendikanın olamayacağı ve Türk işçisine grev hakkının verilmeyişinin onun olgunluğuna inanmaması olduğu ifade edilmiştir. Grevsiz sendikanın kötürüm kalmaya mahkum olduğu dile getirilmiş ve grev hakkının verilmesi ile ilgili gecikmelerin son bulması istenmiştir.⁸⁹ 6 Mart 1960 tarihinde gerçekleşen İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Yıllık Kongresi'ne Demokrat Parti Bursa Milletvekili Recep Kırım'da katılmıştır. Kırım, yaptığı konuşmada vergi adaletsizliğinin işçinin lehine düzeltileceğini ifade etmiştir. Sendikacılar ise yaptıkları konuşmalarda grev hakkının biran önce verilmesini talep etmişlerdir.⁹⁰ Grev hakkı talepleri 1960 yılında daha çok dile getirilmeye başlamıştır.

7 Mart 1960 tarihinde İstanbul Müstakil İşçi Sendikaları Birliği ve Teknik Mensucat İşçileri Federasyon'u Başkanı Şevket Üstünsoy yaptığı basın açıklamasında grev hakkının verilmesini istemiştir.⁹¹ Grev hakkı istekleri sürerken hükümetin bu konudaki görüşü değişmemiştir.

21 Nisan 1960 tarihinde İzmir işçi sendikaları temsilcileri ile görüşen Çalışma Bakanı Haluk Şaman grevin parti programlarında olduğunu fakat bu hakkın verilmesinin uzun zaman alacağını dile getirmiştir. Şaman Türkiye'de grevin sendikalar güçlenmeden blöften ileri gidemeyeceğini ileri sürmüştür.⁹² O kadar taleplere rağmen grev hakkı yeni hazırlanan iş kanunu tasarısında yer almamıştır.

Yeni bir iş kanunu tasarısı hazırlanmış ve 17 Mayıs 1960 tarihinde bazı üniversitelere, kurumlara ve sendikalara gönderilmiştir. Bu tasarıda grev hakkı yer almamıştır.⁹³

Hükümet, programında olmasına, verilen sözlere ve 1951 yılında bir tasarının hazırlanmış olmasına rağmen grev hakkını farklı gerekçeleri öne sürerek vermemiştir.

⁸⁸ *Vatan*, 31 Ocak 1960.

⁸⁹ *Gece Postası*, 20 Şubat 1960.

⁹⁰ *Hürriyet*, 7 Mart 1960.

⁹¹ *Hürriyet*, 8 Mart 1960.

⁹² *Vatan*, 22 Nisan 1960. ; *Ulus*, 22 Nisan 1960.

⁹³ *Vatan*, 18 Mayıs 1960.

Sonuç

Demokrat Parti Hükümeti'nin seçim vaatlerinde ve programında olan grev hakkı ile ilgili sendikalar tarafından onlarca talep gelmiştir. 1951 yılında bir tasarı hazırlanmış olmasına ve ilgili bakanların bu hakkın verileceğini sürekli dile getirmelerine karşın grev hakkı verilmemiştir. Çalışma bakanları grev hakkının verilmeme nedenini, genellikle iktisadi ve sosyal düzenin bozulabileceğine dayandırmışlardır. Ayrıca, grev hakkı verildiğinde işverene lokavt hakkının da tanınması gerektiği için sendikaların mali gücünün bunu kaldıramayacağını ve işçilerin zor durumda kalacağını iddia etmişlerdir. Bu nedenlerle grev hakkı için acele edilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. İşçiye grev hakkının verilmemesinin yanında kanunlara aykırı grevlerin gerçekleşmesi nedeniyle sendika yöneticileri ve işçiler aleyhine açılan davalar Demokrat Parti'nin söylemleri ve programı ile çelişmiştir. Vatandaşlara demokratik haklarını vereceğini gerek muhalefet döneminde gerekse hükümet programında ifade eden Demokrat Parti demokratik haklardan biri olan grev hakkını iktidarları döneminde verememiştir.

Kaynakça

- Albayrak, Mustafa, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946/1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara 2004.
- Demirel, Ahmet "50. Yıldönümünde 1950 Seçimleri", *Tarih ve Toplum Dergisi*, C. 33, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.
- Resmi Yayınlar**
- Resmi Gazete, (3 Haziran 1950)
- Sürelî Yayınlar**
- Sürelî Yayınlar
- Akşam (1950/1960)
- Akşam Postası [Zaman] (1950/1953)
- Cumhuriyet (1950/1960)
- Dünya (1953/1959)
- En Son Dakika (1950/1953)
- Gece Postası (1950/1960)
- Halkçı (1954)
- Havadis (1957/1959)
- Her Gün (1955/1957)
- Hürriyet (1950/1960)
- İstanbul Ekspres (1956/1959)
- İstanbul Haber (1956)
- Son Telgraf (1954/1955)
- Şehir (1958)
- Tan (1955/1957)
- Tercüman (1955/1959)

Dr. Ali ŞAĞAN

Türk Sesi (19541955)
Ulus (19501960)
Vakit (19501953)
Vatan (19501960)
Yeni İstanbul (19551957)
Yeni Memleket (1955)
Yeni Sabah (19541959)
Zafer (19501960)
Zaman (1953)

Cilt 3 Sayı 7 Bahar 2014

21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum